

СУБОТИЦА
SZABADKA
SUBOTICA
SUBOTICA
2024

13. МЕЂУНАРОДНА МЕТОДИЧКА КОНФЕРЕНЦИЈА

КОМПЕТЕНЦИЈЕ

13. NEMZETKÖZI MÓDSZERTANI KONFERENCIA

КОМПЕТENCIÁK

13. MEĐUNARODNA METODIČKA KONFERENCIJA

КОМПЕТЕНЦИЈЕ

13TH INTERNATIONAL METHODOLOGICAL CONFERENCE

COMPETENCES

13. Међународна методичка конференција

КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Зборник радова

Датум одржавања: 7–8. новембар 2024.

Место: Универзитет у Новом Саду, Учитељски факултет на мађарском наставном језику,
Суботица, ул. Штросмајерова 11., Република Србија

13. Nemzetközi Módszertani Konferencia

КОМПЕТЕНЦИÁК

Tanulmánygyűjtemény

A konferencia időpontja: 2024. november 7–8.

Helyszíne: Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar,
Szabadka, Strossmayer utca 11., Szerb Köztársaság

13. Međunarodna metodička konferencija

КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Zbornik radova

Datum održavanja: 7–8. studeni 2024.

Mjesto: Sveučilište u Novom Sadu, Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku,
Subotica, ul. Strossmayerova 11., Republika Srbija

13th International Methodological Conference

COMPETENCES

Papers of Studies

Date: November 7–8, 2024

Address: University of Novi Sad, Hungarian Language Teacher Training Faculty,
Subotica, 11 Štrosmajerova str., Republic of Serbia

Издавач

Универзитет у Новом Саду
Учитељски факултет на мађарском наставном језику
Суботица

Kiadó

Újvidéki Egyetem
Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar
Szabadka

Izdavač

Sveučilište u Novom Sadu
Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku
Subotica

Publisher

University of Novi Sad
Hungarian Language Teacher Training Faculty
Subotica

**Одговорни уредник / Felelős szerkesztő /
Odgovorni urednik / Editor-in-chief**

Valéria Pintér Krekić

Уредник / Szerkesztő / Urednik / Editor

Márta Törteli Telek
Éva Vukov Raffai

**Технички уредник / Tördelőszerkesztő /
Tehnički urednik / Layout editor**

Attila Vinkó
Zsolt Vinkler

+381 (24) 624 444
magister.uns.ac.rs/conf
inter.conf@magister.uns.ac.rs

ISBN 978-86-81960-32-5

Суботица – Szabadka – Subotica – Subotica
2024

САДРЖАЈ
TARTALOM
SADRŽAJ
CONTENTS

Babcsányi-Tóth Gabriella, Inczédy Piroska, Appl Zsuzsanna	13
A Waldorf pedagógiában rejlő lehetőségek a szociális kompetencia fejlesztésére	
Balogh Mónika	21
Interkulturális óvodai projekt bemutatása	
Anetta Bacsa-Bán, Sándor Kolacsek	31
Continuous Professional Development for Vet Teachers: Opportunities and Obstacles Based on a Case Study	
Bencéné Fekete Anikó Andrea	45
Tanulási kompetenciák fejlesztése a felsőoktatásban: Elméleti alapok és gyakorlati megközelítések	
Gyula Bíró	53
An innovative approach to teaching philosophy and ethics, integrating subjects	
Biró Violetta	62
Komplex művészetterápia bántalmazott serdülőkorú lányok körében	
Borsos Éva	70
A 4. éves tanító szakos hallgatók oktatási kompetenciája	
Dávid János	77
A hulladékmentes életmódhoz szükséges kompetenciák kialakítása kisiskolás korban	
Halasi Szabolcs, Borsos Éva, Námesztovszki Zsolt, Stajer Anita	87
A digitális eszközök használata és a fizikai aktivitás közötti összefüggés a vajdasági alsó osztályos tanulók esetében	
Ladnai Attiláné, Demeter Gáborné, Komlósi Veronika Júlia, Hoss Alexandra	94
Innovatív szemlélettel a neurodivergens gondolkodású gyermekekért	

Marija Lorger , Mirna Putica, Ivan Prskalo	105
Opće i specifične kompetencije učitelja za provođenje sata Tjelesne i zdravstvene kulture	
Mező Katalin, Mező Ferenc	112
Tanuló-központú tanítást/tanulást támogató tanári kompetenciák	
Ivana Nikolić, Ivan Prskalo, Lana Mađar	122
Tjelesna aktivnost i sedentarno ponašanje roditelja i djece predškolske dobi	
Papp Zoltán, Manojlovic Heléna, Bükki Eszter, Kovács Elvira	129
Mesterséges intelligencia a szakképzésben: Tanári kompetenciák, kihívások és fejlesztési igények magyarországi és szerbiai kitekintésben	
Stankov Gordana, Papp Zoltán, Szilágyiné Szinger Ibolya	148
Matematikai és kognitív kompetenciafejlesztés táblázatos betűrendezés feladaton alapuló ismétléses permutációk tanításával óvodás és általános iskolás gyerekeknek	
Гордана Станков, Габриела Тот-Бабчањи	160
Алгебарске структуре и ученичке компетенције	
Draženko Tomić	168
Načelo zornosti u nastavi, prema časopisu <i>Kršćanska škola</i>	
Mariann Tóth	175
Application Possibilities of Drama Pedagogy in Secondary Church Schools Based on Interviews	
Törley Gábor, Bernát Péter	187
Típusfeladatok megoldási módszerei táblázatkezeléssel és programozással	
Smiljana Zrilić, Anđela Knežević, Karmen Travirka Marčina	197
Kompetencije studenata završnih godina učiteljskih studija za prepoznavanje darovite djece	
Vedrana Živković Zebec, Ines Pacek	208
Representation of Characters with Disabilities in Picture Books	
Аутори / Szerzők / Autori / Authors	217

KOMPLEX MŰVÉSZETTERÁPIA BÁNTALMAZOTT SERDÜLŐKORÚ LÁNYOK KÖRÉBEN

BIRÓ VIOLETTA

Pécsi Tudomány Egyetem, Szekszárd, Magyarország
biro.violetta@pte.hu

Összefoglaló

A sorozatos bántalmazásnak a testre és a lélekre egyaránt hatása van. Az agyban strukturális eltérések azonosíthatók a modern képalkotó eljárásoknak köszönhetően. Az adott életpasziztatnak megfelelő idegi pályák épülnek ki, a stresszhormonok folyamatos túlsúlyának köszönhetően a szervezet készülségi állapotra hangolódik, mely a gyermek viselkedésében manifesztálódik. Miután kiemelik a bántalmazó környezetből többnyire hosszú idő telik el, így a már alkalmazott maladaptív viselkedési mintázatok is stabilizálódnak.

Tanulmányomban arra fókuszálok, hogyan lehet a komplex művészeti és művészetterápiás foglalkozások által nemcsak a stresszt kezelni, hanem adaptív viselkedési mintákat kialakítani a bántalmazást átélt gyermekeknél - egy gyermekotthon jó gyakorlatán keresztül.

Kulcsszavak: bántalmazás, művészetterápia, gyermekotthon

1. Trauma a családban

1.1. A gyermekbántalmazás

A gyermek egészséges és harmonikus fejlődésének előfeltétele egy érett felnőtt aktív jelenléte, aki számára biztonságot nyújt, a belső állapotait tükrözi, a negatív érzelmeket csillapítja.

A gyermekek bántalmazása családon belül olyan viselkedést jelent, mely tényleges vagy potenciális fizikai és/vagy lelki sérülést okoznak, emberi méltóságukat sérti, fejlődését akadályozza. Többnyire szülő az elkövető, akinek egyrészt erőfölénye van, másrészt a gyermek bíz benne. A bántalmazás másik elnevezése asszimmetrikus kapcsolatban az abúzus.

A fizikai bántalmazás bár elvileg egyszerűbben azonosítható, főleg ha zéró tolerancia spektrumában gondolkodunk. Sok családban a testi fenytés mint nevelési eszköz jelenik meg, vagyis a bántalmazást nem tekintik annak. A szexuális bántalmazás nemcsak kontakt formáiban történhet, hanem a nem kontakt élmények is ide tartoznak. Az érzelmi bántalmazás a gyermek elutasításában mutatkozik meg, éreztetik vele, hogy nem méltó a szeretetre, hibáztatják, megalázzák, fenyegetik vagy ijesztgetik – mélyre hatoló lelki szenvedést okoznak számára. Az elhanyagolás mulasztást jelent, ami negatívan hat ki a gyermek testi, lelki, érzelmi fejlődésére, mint például az egészség, az iskoláztatás, az érzelmi fejlődés, a táplálás, a lakhatási körülmények vagy az érzelmi élet. Természetesen az sem elhanyagolható, ha nem a gyermek az áldozata a bántalmazásnak, hanem valamelyik szeretett családtagja.

A kötődési kapcsolatokban megélt bántalmazás jár a legsúlyosabb következményekkel, melyet kötődési traumának nevezünk. Azt a személyt, akit családon belül bántalmaznak sokszor senki sem támogat, így kimenekítése sem történik meg. Ha kiskorától ilyen környezet veszi körül, akkor számára ez a természetes. Ha időközben változik meg negatív irányba a környezete, illetve a környezetében levő személyek, abban az esetben számára ez új impulzust jelent. Egy alkalommal történő traumatikus eseményt egyes számú traumatizációnak nevezük, viszont, ha hosszan tart és/vagy ismétlődik, akkor

kettes számú traumatizációnak hívjuk. A családon belüli bántalmazás az utóbbi típusban tartozik az esetek túlnyomó többségében – ezek általában súlyosan diszfunkcionális családok (Kuritárné, 2015).

1.2. A gyermekbántalmazás következményei

A gyermekbántalmazásnak komplex tünetegyüttese van, melyeket javasoltak a DSM5-be diagnosztikus kategóriaként bevezetni. Ez a koncepció átfogó önszabályozási zavart feltételez (Kuritárné, 2015).

A neurobiológiai modellek a trauma központi idegrendszerre hatását állítják a fókuszba. Minden eseménynek létezik egy természetes neurokémiai kaszkádja, így a stresszes helyzeteknek is. Ennek normál működési mechanizmusa szerint a fenyegetés felmérésével kezdődik a stresszválasz, ami neurokémiai láncolatot indít el, megtörtént a válasz, majd vissza áll a belső homeosztázis. A traumás stresszválasz esetében a neurokémiai kaszkád elhúzódik, a fenyegetés elmúlását követően a homeosztázis nem áll helyre. Ez elsősorban a hipotalamusz-hipofízis-mellékvese tengelyt, a prefrontális cortexet és a limbikus rendszert érinti. A traumatikus stresszválaszt követően a kortizoltermelés nem áll le, mert a prefrontális kéreg nem tudja helyesen felmérni az esemény súlyosságát, így nem valósul meg a neurofeedback. A limbikus rendszer a dezorganizált működése miatt tévesen észleli a fenyegetést, maladaptív stresszválaszokat mozgósít.

A hipotalamusz-hipofízis-mellékvese rendszer a gyermekkor korai időszakában szociálisan szabályozott, bántalmazás következtében diszregulálttá válik. Ainsworth-féle Idegenhelyzet vizsgálat során a biztonságosan kötődő csecsemők esetében az elsődleges gondozótól való szeparációt követően nem nő a kortizolszint, míg a dezorganizált csecsemők esetében jelentős mértékű kortizolszint növekedés azonosítható.

A prefrontális kéreg nemcsak gyermekkorban, hanem felnőttkorban is fejlődik. A gyermekkori elhanyagolás működését lassítja, mely több területet is jelentős mértékben érint: kognitív fejlődés, figyelem, végrehajtó funkciók, munkamemória, szociális intelligencia.

A hippocampusz jelentős szerepet tölt be a deklaratív memóriában, a téri tájékozódásban, a stresszválasz szabályozásában. A korai stressz a növekedésére van negatív hatással.

Az amygdala többek között a félelem kondicionálásában játszik szerepet, továbbá a szexuális és agresszív viselkedés kontrollálása a feladata. A fenyegetés ismételt jelentkezése esetén a hippocampuszal együttműködve segíti a védelmi választ. Extrém trauma esetén a nem fenyegető ingereknek is felhívó jelleget tulajdonít.

Traumát elszenvedett gyermekek és serdülők esetében a corpus callosum csökkent térfogatot mutat, érdekes módon leginkább az elhanyagolt gyermekek esetében volt kiemelkedő különbség, főleg fiúk esetében, míg lányoknál a szexuális trauma vezetett hasonló eredményre (Andrejkovics, 2015).

A bántalmazó és elhanyagoló környezetben a mentalizáció sem fejlődik megfelelő módon. A gátolt mentalizáció biztosítja azt, hogy a bántalmazó gondozó feléje irányuló mentális állapotairól, érzéseiről, szándékairól nem kelljen gondolkodnia. Ez kihat arra, hogy a gyermek a saját mentális állapotait sem fogja tudni megérteni, kezelni, kapcsolataiban nem tud életkornak megfelelően éretten működni, ami az önszabályozására is negatív hatással lesz.

A dezorganizált kötődésű gyermek nem lesz képes koherens reprezentációt kialakítani a kötődési személyről, megjelenhet a disszociáció, a hasítás és a tagadás. Egészséges kapcsolatokat képtelenek kialakítani, mert a bizalom és bizalmatlanság szélsőséges dimenziókat jelentenek a számukra, vágyódnak a kapcsolatok iránt és egyben félnek a közelségtől is. Legnehezebb azoknak, akik szexuális abúzus áldozatai – azok a helyzetek a legbénítóbbak, ahol a molesztálás némi gyengédséggel, csábítással és nem erőszakkal történik (Kuritárné, 2015).

A családban előforduló trauma megtöri az alapvető bizalmat és a biztonság érzését, megkérdőjelezi a világba vetett hitét és az önmára vonatkozó hiedelmeit. Ez kihat az impulzusaik szabályozására, belső feszültség felhalmozódik, önkárosító viselkedéshez vezethet, valamint a szelfvel kapcsolatos zavarok alakulnak ki, a másik személy negatív észlelése kapcsolati problémákat alakít ki (Szabó-Bartha, 2015).

A gyermek családjában elszenvedett súlyos veszélyeztetés következménye lehet vérszerinti családjából történő kiemelése. A gyermekvédelmi szakellátásba helyezett gyermekek esetében leggyakoribb a komplex és ismételt traumatizáció.

2. Gyermekvédelmi szakellátás

2.1. A gyermekvédelmi szakellátásba kerülés hatásai

A családból kiemelés oki háttere mellett lényeges kérdés a gyermek életkora. A kisebbek alkalmazkodóképesebbek, viszont esetükben a kötődési sérülés annál nagyobb lehet, mely a vérszerinti kapcsolatokon túl a társas és fizikai környezetet is érinti. A családtól való elszakítás formája is lényeges kérdés, mely a traumát súlyosbítja – előfordul, hogy a gyermeket otthonról vagy az oktatási-nevelési intézményből rendőrség segítségével által viszik a gondozási helyre.

A családból kiemelés krízisének több szakaszát lehet elkülöníteni: kiváltó hatás vagy sokkfázis néhány órán keresztül tart, ami tehetetlenség érzését hozza létre. A második a megrettenés és nyugtalanság szakasza, ez a néhány napig tartó krízisállapot. Széleskörű érzelmeket élnek meg ez idő alatt, mint a düh, vádaskodás, erős szorongás. A harmadik szakasz az alkalmazkodás időszaka, amit több hétig tartó rekonstrukciós fázisnak is hívunk. Ekkor keresi a megoldásokat, nem ritka, hogy szülei helyett is szeretne intézkedéseket hozni, a folyamat irányítását kézbe venni. Amikor rájön, hogy nem tudja irányítani a folyamatot, akkor szétesik, mely dührohamokban, alvászavarban, fantáziavilágba való menekülésben mutatkozik meg. Az utolsó fázis az egyensúly helyreállítása, vagyis a rehabilitációs fázis, ami hónapokig eltarthat. Ha gyermek a beilleszkedés mellett dönt, akkor helyreáll az egyensúly, ha elakad, akkor az előző szakaszban a destruktív megoldási módok jelentkeznek, mely a deviáns viselkedésben, falcolásban, szerhasználatban jelentkeznek.

Három fő fejlődési területre érdemes fókuszálni, amikor a bántalmazás következményeit vizsgáljuk. Az első az érzelmi és viselkedési fejlődés területe. A bántalmazó családban felnövekedett gyermekek esetében a pszichiátriai zavarok előfordulásának gyakorisága háromszoros. A pszichiátriai zavart mutató szakellátottak esetében igen gyakori a gondozási hely megváltoztatása. A második terület a központi idegrendszer és neurobiológiai fejlődés, mivel a kognitív képességeket komolyan érinti a traumatizáció. Ilyen például a vizuospeciális készség és memória elmaradása, az intelligencia teszteken alacsonyabb eredményeket érnek el, gyengébbek a nyelvi képességeik. Kiemelkedő negatív jelentőséggel bír az elhanyagolás és a gyakori gondozóváltás a hipotalamus-hipofízis-mellékvesetengely működésére. A prefrontális kéreg érintettsége mutatkozik meg az impulzív viselkedésben, a gyenge döntéshozatali képességben. A harmadik érintett terület a szociális kapcsolatokra vonatkozik. A gyermekek viselkedéses zavarai a gondozót is stressznek teszi ki, a gyermek viselkedéses zavaraira mutatott fokozott válaszkészsége negatív kaszkádot indít el. A korai elhanyagolás esetében az új gondozóval sem tud megfelelően kapcsolódni, az új környezetben megélt stresszhelyzetben képtelen az érzelmeit szabályozni. Számos esetben maga bántalmazás több területet is érint, mint például a gyermekkorban elszenvedett fizikai abúzus a kognitív képességek fejlődésének elmaradását idézi elő, agresszív viselkedésben mutatkozik meg, problémás társas kapcsolatok alakulnak ki és egyeb externalizáló és internalizáló magatartászavarokkal hozhatók összefüggésbe.

A gyermekvédelmi szakellátásba helyezett gyermekek kötődési mintázatai eltérőek. Vannak akik érzelmileg zárkózottá válnak, az érzelmi közelség ijesztőleg hat rájuk. Ők általában valamilyen tevékenységben keresnek biztonságot vagy túlzott mértékben engedelmeseek. Van aki merevvé válik, nem mondja el, ha bántották, sőt még a vigasztalást sem fogadja. A gondozóval azért nem alakít ki lelki közelséget, mert negatív tapasztalatai felülkerekednek, destruktív viselkedésmódokat produkálnak abban az esetben, ha közelítenek hozzájuk. Más gyermekek a felnőtt figyelmét keresik, a pozitív és negatív érzelmek terén egyaránt sodródhatnak. Ők azok, akik ambivalens kötődési technikákat is bevetnek, gyakran dramatikus érzelmeket produkálnak. Szintén mások gátlástalanul barátságos, túlzott érzelmeket mutatnak idegenek irányába is, melynek hátterében a kötődési készség teljes hiánya áll (Boyth, 2015).

A traumának hosszú távú hatásai a felnőttkort is érintik. A borderline betegek körében 70% átélte az érzelmi elhanyagolást, 17-25% a fizikai elhanyagolást. Több mint fele életében átélte a szülőtől való szeparációt is (Merza, Papp, Kuritárné, 2015).

2.2. A fókuszváltás jelentősége

A neurobiológiai modell szerint a folytonos stressznek a szervezetre, ezen keresztül a gondolatokra, érzésekre és a viselkedésre negatív hatása van, olyan, mintha túlélőmódba kapcsolna a személy. A stressz maga fenyegetettségérzést, kiszámíthatatlanságot jelent, egy olyan helyzet alakul ki, melyet képtelen lesz az egyén irányítani. A szimpatikus idegrendszer működése által a szervezet reagálni kezd.

Ha a stressz nem ér véget néhány órán belül, akkor nem nyeri vissza az egyensúlyát. A szervezet válasza úgy is kiváltható, ha egy már átélt negatív életeseményre fókuszál az egyén, vagyis figyelmét rá fordítja. Maga a gondolat már beindítja a stresszhormonok működését, mely érzelmeket vált ki. Tehát a szervezet nemcsak a valós, hanem a vélt fenyegetésre is reagál (Dispenza, 2020).

Amikor új dolgokat sajátítunk el, az agy feldolgozza az információkat, új áramköröket hoz létre, amely a neuronokban kódolja az emlékeket. Tehát alkalmazkodásra képes az ember, ami a viselkedésváltoztatás alapját képezi. Az emberi agy rugalmassága lehetővé teszi akár a genetikailag beprogramozott információk átírását is, ennek az alapja a fókuszált figyelem. Minél erősebb koncentráció annál erősebb jelet küld a társított neuronokhoz, ezáltal új neuroncsoportok jönnek létre. A tanulás mellett a tapasztalásnak van igen komoly jelentősége. Az érzékletesebb élmények sokkal hamarabb kerülnek a hosszú távú memóriába, mint a szemantikus formában tanultak. Ha az aktuális életkörülmények nem hozzák létre azt a létállapotot, amely megszokott, akkor tudattalan módon az egyén úgy alakítja a helyzetét, hogy biztosítsa a jelenlétét a testben. Ez azt jelenti, ha nincs stresszt kiváltó esemény, akkor keres egyet. Abban az esetben, ha módosítani szeretnénk a gyermek jövőjén, az érzelmeit szükséges megváltoztatni, ehhez a fókuszát, mely a gondolatait határozza meg (Dispenza, 2023).

Ahhoz, hogy a napi körülbelül 70.000 gondolat többsége pozitív legyen, minél több pozitív élményt szükséges átélni, azok idejét fenntartani. Ezt a fókuszváltással tehetjük meg. Ennek egyik eszköze bántalmazott serdülő lányok esetében a művészetterápia lehet.

2.3. Művészetterápia a gyermekvédelmi szakellátásban

A művészetterápia expresszív módszer, elsősorban non-verbális, de kiegészülhet verbális feldolgozással is. Művészeti eszközöket használ a terápiás célok elérése érdekében. Munkamódja lehet zene által, mozgás által, vizualitást használva, dráma elemeit alkalmazva, bábokat bevetve vagy filmek felhasználásával, illetve komplexen alkalmazva. A fő cél nem művészi, hanem terápiás. A lényeg, hogy a gyermek lelke gyógyuljon a foglalkozás hatására.

A keretei közül kiemelendő a maximális biztonsági helyzet létrehozása, melynek alapja a biztonságos tér kialakítása. Egy gyermekotthonban többnyire adott, hiszen van olyan közösségi helyiség, ahol a foglalkozások a lakótértől elkülönülve megtarthatóak. Egymás tiszteletben tartása szintén lényeges szempont – ezt a bántalmazást átélt gyermekekkel szükséges megtanítani, segíteni nekik átélni, hogy őket is tiszteletben tartják.

A gyermekek a mai oktatási rendszerben nap mint nap megélik a versenyhelyzetet. Ezt ki szükséges zárni, hiszen nem a minél több, minél nagyobb alkotás, a minél halkabb vagy a minél hangosabb a cél. A helyzet legyen ítélezésmentes, nem játszik szerepet a szépség vagy a harmónia a végkifejletben, viszont szerencsés, ha a folyamatban egyszer megjelenik a szépség és a harmónia az a foglalkozásvezetőnek sokat mondó és örömteli magáról a gyógyulási folyamatról. A titoktartás a gyermek számára tartó környezetet jelent, viszont abban az esetben ha ekkor kerül felszínre egy eddig ismeretlen, traumát okozó bántalmazási forma, a foglalkozásvezető jelezni köteles a felettesének, valamint a gyermekotthon vezetőjének, akik a gyámmal a teendőket a bántalmazási protokoll alapján elindítják.

A téma kiválasztásának számos szempontja lehet, mely kapcsolódhat az évkörhöz, annak jeles alkalmaihoz, lelki jelenségekhez, az idő perspektíváihoz (múlt, jelen, jövő) stb vagy akár ezek közül több is érintheti egymást. Az elején a célmeghatározás általánosabb, mivel több alkalmas, alkotó folyamatokról van szó, így bármikor történhet változás, hiszen a foglalkozás energetikájához szükséges kapcsolódnunk. Az energiák változása határozza meg azt, hogy hol tartunk, merre haladunk tovább. Ehhez hozzájárul az az egyéni különbség, hogy ki milyen mértékű traumát élt át, hogyan reagál magára a művészetterápiás „eszközre”, a társak jelenléte mit vált ki belőle. Nem felejtethjük el, hogy nincs két egyforma foglalkozás, nincs két egyforma nap és reakció. Egymást segítő folyamatokról van szó – ami adott pillanatban elakadásnak tűnik, az éppen a változás lehetőségét is magában foglalhatja.

Az idei év egyik ilyen témája a kínai holdújévhez kötődött. 2024 a Sárkány éve, ehhez kapcsolódóan szó volt a kínai kultúráról, szokásairól. Ehhez kapcsolódóan a gyerekek zsírpapírra sárkányt rajzoltak, majd kifestették tetszőlegesen – ezáltal életet adva neki és a sárkány erejét, dinamizmusát átélték, megélték. Ezt láthatjuk az 1. számú képen.

1. kép: *Életre kel a sárkány*

Ezek az alkotások lampionok részei lettek, melyekbe elemes teamécsesek lettek elhelyezve, ahogy látható az 2. számú képen. Ami tovább fokozta a témához való kapcsolódást az a Golden Tiger's Kung-Fu Egyesület Holdújév ünnepségébe való bekapcsolódás, mely egy városligeti sétával kezdődött – az állatkert környéke is a sárkány éve dekorációival emelte a hangulatot. A cirkusz műsora a csoda világát elmélyítette. Délután a gyerekek az edzőteremben a sportolókkal közösen játékos feladatokban vettek részt, valamint a Sárkány éve jegyében kézműves foglalkozáson újabb sárkányokat hoztak létre. Ami emelte a program értékét, hogy az edzőtermet azok a lampionok is díszítették, melyeket a gyerekek készítettek.

A foglalkozássorozat komplex volt, több szakembert bevonásával valósult meg, a résztvevő gyermekeknek lelket megmozgató, mély, gyógyító élményeket jelentett.

2. kép: *Sárkány éve jegyében készült lampionok*

A következő bemutatásra került komplex foglalkozássorozat a tündérek témájához kapcsolódott, melynek háttérében a kívánságok megfogalmazása állt. Vannak olyan emberek, akik számos kívánságot gondolnak ki nap mint nap, ezeket elképzelik, mely egyszer csak megvalósul a jövőben. És vannak olyan emberek, akik valamilyen oknál fogva nem fogalmazzák meg kívánságokat, a realitás talaján állnak, esetleg borús gondolataik vannak a hétköznapokban. A traumát átélt gyermekek kimondottan fontos, hogy szakemberként segítsünk pozitív gondolatok irányába terelni őket, legyenek vágyaik, kívánságaik, ezek segítsék számukra a jó érzéseket kialakítani. Azok adjanak biztosságot, időben legyen minél tovább fenntartható, valamint szélesítsük a megjelenés skáláját (öröm, boldogság, hála). Minden gyermek kiválasztott előre kinyomtatott tündért, választott technikával életre keltette (színt adott neki), melyeket kivágtunk. A/3-as lapra háttér került festésre, mely próbálta a misztikát

megidézni – csillogós festékekkel színskálák kerültek megjelenítésre absztrakt formában vagy természeti képek keltek életre, ahol a tündérek megjelenhettek. Az alkotások olyan mértékben életre keltek, hogy a PTE KPVK szociálpedagógiai konferenciájának kísérő rendezvényekor kiállítottuk őket a Rózsakert tündérei címmel (3. kép).

3. kép: *Rózsakert tündérei*

A projekthez kapcsolódva a megfogalmazott kívánságok eljuttatása a felsőbb szférákba léghajókkal. Ezek papírmasé technikával készültek. A felfújtt lufikat bekenték tapétaragasztóval, azokra fehér felszabdalt lapokat ragasztottak több rétegben, valamint hurkapálcákat erősítettek rá. Amikor megszáradt, a lufikat kidurrantották, a léghajókra általuk választott képeket festettek. Amikor megszáradt a léghajó kosár részét készítették el műszaki kartonpapírból (4. kép).

4. kép: *Az elkészült léghajók*

Végül ezek is kiállításra kerültek (5. kép). A projekt több szakember (pszichológus, fejlesztőpedagógus) összefogásában valósult meg, melyben a nevelők, sőt a gyermekvédelmi ügyintéző

is aktív szerepet vállaltak. A kitűzött célok megvalósultak általa, mely ismét egy lépést jelentett az önmaguk felé vezető úton.

5. kép: *Álomléghajók viszik a gyerekek kívánságait a felsőbb szférákba*

A próza, dramatizálás, zene kapcsolódásában rejlő erőt Karinthy Frigyes *Én és énke* darabja által élték meg a gyermekek. Maga a felvezető szöveg előkészítette a dramatizálást, mely a traumatizált múlt miatt létrejött hasításokra alapozott, valamint arra a gyógyulást ígérő folyamatra, ahogy közel engedni magához saját énjét, hagyja, hogy megérintse őt, szembenézzen vele és elfogadja a szeretetteljes kapcsolódási szándékát, mely segíti kettejük egyesülését és a boldogság, felszabadultság, szabadság átélését, végül a kapcsolódást a környezetéhez. Ez a darab mély érzéseket aktivált, főleg a főszereplő számára volt igen nagy hatással. A gyerekekről levált lelkét egy életnagyságú arctalan fehér baba jelenítette meg, akit elneveztek a gyerekek *Dézinek*. Ez segítette a hozzá való kapcsolódást és az azonosulási folyamatot. Ezt a babát a gyermekvédelmi ügyintéző, aki egyben varrónő is, készítette el, továbbá aktív munkájával szerepet vállalt. Ez a projekt is igen színvonalassá vált, melyet a szociálpedagógiai konferencia megnyitóján a szociálpedagógus hallgatókkal közösen keltettek életre.

3. Összegzés

A tudomány legújabb eredményei a terápia irányvonalát is nagyban segítik. Az orvostudomány segítségével a trauma testi-lelki háttéréről egyre bővebb információink vannak, a kvantumfizikai kutatások eredményei a változások egy lehetséges útjához járulnak hozzá. A traumatizált gyermekek számára a művészetek számos lehetőséget adnak a lelki gyógyulásuk útjához, ahhoz, hogy a magasabb frekvenciartományú érzelmeket merjék átélni, valamint ezeket egyre hosszabb ideig képesek legyenek fenntartani.

Az út adott, rajtunk, szakembereken múlik, hogy mennyire vagyunk szenzitívek a gyermekek problémáira, mennyire vagyunk kreatívak, mennyi energiát fektetünk be akár személyre szabottan újabb és újabb módszereket kidolgozni arra, hogy a gyógyulás folyamata elinduljon és megvalósuljon.

Az általam bemutatott szemlélet és módszer egy szeletét képezi annak, hogy minél jobban segítsük a társadalomba való beilleszkedésükön túl az emelkedett érzelmek megélését, mely a tudomány jelen álláspontja szerint a boldogság kulcsát is képezi egyben.

IRODALOMJEGYZÉK

- Andrejkovics Mónika (2015): A gyermekkori bántalmazás neurobiológiai vonatkozásai. In: Kuritárné Szabó Ildikó, Tisljár-Szabó Eszter (szerk.): *Úgy szerettem volna, ha nem bántottak volna. A családon belüli gyermekkori traumatizáció: elmélet és terápia*. Oriold és Társai Kiadó, Budapest. 89-106.
- Boytha Zsófia (2015): Állami gondozottak traumatizációja. In: Kuritárné Szabó Ildikó, Tisljár-Szabó Eszter (szerk.): *Úgy szerettem volna, ha nem bántottak volna. A családon belüli gyermekkori traumatizáció: elmélet és terápia*. Oriold és Társai Kiadó, Budapest. 217-233.
- Dispenza, Joe (2020): *Válj természetfelettivé! Hétköznapi emberek nem hétköznapi csodái*. Budapest: Bioenergetic Kiadó.
- Dispenza, Joe (2023): *Fejleszd a gondolkodásod. Változtasd meg a gondolkodásod a tudomány segítségével*. Budapest: Édesvíz Kiadó.
- Kiss Virág (2021): Művészetterápia, művészettel nevelés, művészetalapú módszerek I-II. *Vizuális Kultúra*, 1/2.
- Kuritárné Szabó Ildikó (2015): A gyermekkori családon belüli traumatizáció és következményei. In: Kuritárné Szabó Ildikó, Tisljár-Szabó Eszter (szerk.): *Úgy szerettem volna, ha nem bántottak volna. A családon belüli gyermekkori traumatizáció: elmélet és terápia*. Oriold és Társai Kiadó, Budapest. 13-52.
- Merza Katalin, Papp Gábor, Kuritárné Szabó Ildikó (2015): Borderline személyiségzavar és gyermekkori traumatizáció. In: Kuritárné Szabó Ildikó, Tisljár-Szabó Eszter (szerk.): *Úgy szerettem volna, ha nem bántottak volna. A családon belüli gyermekkori traumatizáció: elmélet és terápia*. Oriold és Társai Kiadó, Budapest. 167-184.
- Szabó-Bartha Anett (2015): Trauma a családban. In: Kuritárné Szabó Ildikó, Tisljár-Szabó Eszter (szerk.): *Úgy szerettem volna, ha nem bántottak volna. A családon belüli gyermekkori traumatizáció: elmélet és terápia*. Oriold és Társai Kiadó, Budapest. 13-52.

COMPLEX ART THERAPY AMONG ABUSED ADOLESCENT GIRLS

Abstract

Serial abuse affects both the body and the mind. Structural abnormalities in the brain can be identified thanks to modern imaging procedures. Neural pathways corresponding to the given life experience are built, because of the continuous predominance of stress hormones, the body adjusts to a state of readiness, which is manifested in the child's behavior. After they are removed from the abusive environment, a long time usually passes, so the already used maladaptive behavior patterns also stabilize. In my presentation, I focus on how can the complex art and art therapy sessions application and can not only manage stress, but also create adaptive behavior patterns in children who have experienced abuse - through the good practice of the residential care (childrens home).

Keywords: *abuse, art therapy, residential care*

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

371.13(082)
371.3(082)

УЧИТЕЉСКИ факултет на мађарском наставном језику. Међународна методичка конференција (13 ; 2024 ; Суботица)

Компетенције [Електронски извор] : зборник радова = Kompetenciák : tanulmánygyűjtemény / 13. међународна методичка конференција, Суботица, 7-8. новембар 2024. = 13. Nemzetközi Módszertani Konferencia, Szabadka, 2024. november 7-8. ; [уредник Márta Törteli Telek]. - Суботица : Учитељски факултет на мађарском наставном језику, 2024

Начин приступа (URL): <https://magister.uns.ac.rs/publ/2024/978-86-81960-32-5>. - Начин приступа (URL): <https://magister.uns.ac.rs/Kiadvanyaink/>. - Начин приступа (URL): <https://magister.uns.ac.rs/Публикације/>. - Насл. са насловног екрана. - Опис заснован на стању на дан 30.01.2025. - Радови на мађ., хрв. и енгл. језику. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-81960-32-5

а) Учитељи -- образовање -- Зборници б) Васпитачи -- образовање -- Зборници в)
Учитељи -- Компетенције -- Зборници г) Васпитачи -- Компетенције -- Зборници д)
Настава -- Методика -- Зборници

COBISS.SR-ID 162035721